

**EMITEREA MONEDEI GETO-DACICE
DUPĂ ORIGINALELE ELENO-MACEDONENE**

Tudor ARNĂUT

În a doua jumătate a sec. IV și prima parte a sec. III a. Chr. izvoarele arheologice și istorice îngăduie să se vorbească despre un nou stadiu de dezvoltare a vieții economice și social-politice a triburilor geto-dace. Dezvolta-rea forțelor de producție locale au dus la sporirea surplusului de produse,

necesar schimburilor dintre diferite comunități. Datorită acestui surplus, destinat schimbului, își fac apariția în Dacia numeroase produse grecești, precum și o serie de monede macedonene de la Filip II și Alexandrul cel Mare, și *drahme* ale orașului grecesc Histria. Înmulțirea și permanentizarea schimburilor dintre triburile geto-dace și lumea greco-macedoneană a influențat pozitiv asupra creșterii produselor destinate “pieții”, atât a celor interne, cât și cele efectuate cu lumea externă. În felul acesta se face simțită nevoia creării unei monede proprii. În consecință triburile geto-dace vor trece la emiterea monedei locale, luând ca model *tetradrahmele* regelui macedonean Filip II. Primele emisiuni sânt exclusiv imitații de tip Filip II. Ele au un stil bun sau chiar foarte bun, mult apropiat de cel al prototipului. Pentru revers este preferat tipul cu călărețul olimpic și doar în mod excepțional apar și reversuri cu călărețul regal. Legenda cu numele lui Filip II continuă să se păstreze aproape complet sau numai parțial. Există cazuri când aceasta este redată chiar și complet, dar cu unele litere modificate. Nu lipsesc nici unele sigle și simboluri, făcând fiind mai des întâlnită.

Descoperirile nu sânt prea numeroase. În majoritate se cunosc monede descoperite izolat și destul de rar se poate vorbi de tezaure. Ele se grupează aproape exclusiv între Balcani și zona Dunării de jos, unde au apărut și cele mai reprezentative descoperiri. Izolat, asemenea imitații s-au semnalat și în Dacia intracarpatică și la Dunărea de mijloc, dar cele mai multe dintre ele sânt nesigure sau au caractere de stil deosebite.

Urmărind descoperirile monetare cu tetradrahme de tip Filip II, în special cele aproape 50 tezaure dintre Dunăre și Balcani, s-a constatat că ele cuprind fie numai emisiuni ale regelui respectiv, fie și monede ale unor orașe grecești ale regelui peon Patraos, toate datând din a doua jumătate a secolului al IV-lea a. Chr. Mai rare ele apar în asociație cu emisiuni ale lui Alexandru cel Mare și Filip III Arideul și niciodată cu emisiuni din secolul II a. Chr. Același lucru se poate spune și despre *drahmele* din Histria, care au fost emise și au circulat cu precădere în a doua jumătate a secolului al IV-lea a. Chr.

Din rezultatele acestor analize s-a putut stabili, că tetradrahmele lui Filip II n-au fost emise și n-au circulat multă vreme după moartea regelui emitent, adică, așa cum afirma K. Pink, până la cucerirea Macedoniei de către romani. Acest proces nu poate depăși cu mult sfârșitul secolului al IV-lea sau eventual începutul secolului al III-lea a. Chr. Astfel, s-a ajuns la concluzia că primele imitații, realizate direct după tetradrahmele lui Filip II, ținându-se seama în mod special de situația prezentată de tezaurele de la Scărișoara și Mecice, precum și de stilul foarte bun al acestor monede,

datează de la sfârșitul secolului al IV-lea sau începutul secolului al III-lea, respectiv din jurul anului 300 a. Chr. Când se vorbește de această dată se are în vedere momentul în care se poate plasa începutul procesului de emisie a primelor imitații de tip Filip II, întreaga fază inițială întârziind foarte probabil între sfârșitul secolului al IV-lea și mijlocul secolului al III-lea a. Chr.

După cum se repartizează descoperirile monetare incluse în această etapă, multe dintre ele doar după stilul lor foarte apropiat de cel al prototipului, ar urma să se conchidă că locul lor de emisie ar fi de căutat în regiunea dintre Balcani și zona traco-getică a Dunării. În sprijinul unei astfel de concluzii vine și descoperirea în acest spațiu, a unei ștanțe monetare aflată acum la Muzeul din Sofia.

Ținând seama că în jurul anului 300 a. Chr. în regiunea dintre Balcani și Dunăre, cei care dominau politic și economic erau tracii și traco-geții, s-a considerat că emitenții primelor imitații de tip Filip II nu pot fi alții decât cele două populații menționate. După câte se pare emisia lor s-a făcut în sudul Dunării și ele au ajuns să circule repede și în număr mare în stânga fluviului. Nu este exclus ca după venirea și stabilirea celților în Peninsula Balcanică, în anumite zone, să se poată vorbi și de o participare a acestora la procesul de emisie a primelor imitații de tip Filip II.

Aproximativ de la mijlocul secolului al III-lea a. Chr. și până către mijlocul secolului al II-lea a. Chr. se dezvoltă în Dacia o bogată monetară de tip greco-macedonean, cu precădere în partea de nord și nord-vest a Transilvaniei, în Banat, centrul Moldovei și zona de dealuri a Olteniei. Acum asistăm nu numai la înmulțirea numărului de descoperiri, ci și la crearea unor tipuri monetare, specifice fiecărei regiuni în parte. În general se folosește ca prototip tot tetradrahma lui Filip II, dar încep să-și facă apariția și imitații care au fost copiate după alte modele grecești. Efigiile de pe avers ca și reprezentările reversului sunt supuse unor foarte variate transformări, cu stiluri diferite. Câmpul monetar este, de cele mai multe ori, încărcat cu sigle, monograme și simboluri grecești și mai ales de factură celtică. Toate monedele sunt emisiuni de argint cu un titlu foarte ridicat, aproape exclusiv tetradrahme, cu greutate cuprinse între 12 și 14 g.

În funcție de felul cum se grupează regional diferitele categorii de monede, s-au putut stabili grupe mari, în cuprinsul cărora se poate deosebi o gamă întreagă de tipuri. Numele fiecărui tip Dumbrăveni, Adâncata, Vârteju-București, Huși-Vovriești etc. în parte s-a împrumutat de la principalele descoperiri monetare. În unele cazuri însă numele tipului provine de la anumite particularități de stil sau de la noile prototipuri pe care le copiază.

Concluziile cu privire la atribuirea etnică a diferitor categorii de monede, din ambele faze de emiterie și localizarea triburilor sau a uniunilor de triburi emitente, ar fi în măsură să ne îngăduie precizări teritoriale, poate și cronologice, cu privire la distribuirea diferitelor „neamuri” din Dacia, pe care le găsim menționate la Ptolomeu. Din felul cum se înfățișează tabloul ariilor de răspândire ale tipurilor de monede au fost stabilite întinderile teritoriale ale triburilor emitente.

Bibliografie:

Arnaut T., *Vestigii din sec. VII-III a.Chr. în spațiul de la est de Carpați*, Chișinău, 2003.

Sergeev A.Ja., *O varvarskich podražanijach tetradrachmam Filippa II tipa Hushi-Vovriești*, in: Numismatičeskie issledovanija po istorii jugovostočnoj Evropy, Chișinău, 1990, str. 73-83.

Preda C., *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

Preda C., *Monedele geto-dacilor*, București, 1973.

Winkler Iudita, *Tehnica emisiunilor monetare la geto-daci*, in: Studii și cercetări de numismatică, vol. IV, București, 1968, pag. 335-342.